

Demokrati i helsepolitikken?

Sykehusdrift er av de viktigste infrastrukturene vi har. Det offentlige helsetilbudet skal gi oss den tryggheten vi trenger for å arbeide og bo i denne landsdelen. Gode lokalsykehus venter vi utfra den samfunnskontrakten vi inngår når vi bl.a. betaler skatt. I et demokrati er det partiene med politikerne som forvalter denne tilliten og pakten med befolkninga. Derfor er det viktig at de som styrer er folkevalgte.

Før helsereformen i 2002 styrte fylkestingene sykehusene. Problemene den gang som nå, var underfinansiering og mange håpet at det ville hjelpe på om staten overtok ansvaret. Det skjedde ikke med reformen, tvert om. For nå har den lokale kjennskapen og medfølelsen for lokalbefolkninga blitt svekket.

Regjeringa oppretta helseforetak for å drive sykehusene etter New Public Management, som går ut på at offentlige tjenester skal drives etter markedsprinsippet. Som en innrømmelse til kritikerne av helsereformen, lovet regjeringa at en skulle sette sammen styrene med ei blanding av politikere og fagfolk etter at kommunestyre og fylkesting hadde innstilt på kandidater.

Helse Nord-styret ble utnevnt nå i januar 2024. De folkevalgte tas ikke lenger med på råd og politikerne er blitt borte. Med unntak av avgått fylkesråd for Troms & Finnmark fylke, Hanssen og samisk politiker og kulturarbeider Olsen, er det ikke politikere i styret. Selv disse står ikke til ansvar for hverken velgerne eller for folkevalgte organ. Mange stilte spørsmål ved hvorfor de minst lojale i siste styremøtet til Helse Nord RHF, ble byttet ut av helseministeren. Minst tre av medlemmene i styret har nå private interesser som kan berøre deres habilitet.

Nå i februar ble styrene for de fire helseforetakene Finnmarksykehuset, UNN, Nordlandsykehuset og Helgelandsykehuset, utnevnt av Helse Nord RHF. Her ser vi at omtrent alle politikerne er fjernet. Styremedlemmer er fristilt fra partiene og har direkte interesser i private bedrifter. Vi må kunne konstatere at næringslivet har kommet inn på styrommene og det er gjort av ei Arbeiderparti-regjering.

Modellen med helseforetak er i seg selv en kvasikapitalistisk driftsform. Dette forsterkes ved at styremedlemmene tenker og har erfaring fra næringslivet og ikke fra politikken. Denne utvelgelsen er en måte å forme sykehusene ut fra et konkurranseprinsipp. Det er skadelig at sykehusene settes opp mot hverandre. Spesialisthelsetjenesten må samarbeide både vertikalt og horisontalt. Det forutsetter at en i større grad vektlegger samfunnsøkonomi framfor bedriftsmessig lønnsomhet. Vi må få styrket det samfunnsmessige ansvaret.

Alle fire styrelederne i helseforetakene her nord, har sin adresse i Oslo. Det gir ikke den innsikt og kjennskap til landsdelen som vi forventer av styrelederne. Det er en fornærmelse dersom Helse Nord mener at vi ikke har folk i landsdelen som kan styre sykehusene. Er dette uttrykk for at flyrutene til Gardermoen er billigere enn FOT-rutene i vår landsdel? I så fall burde det være helt irrelevant for utvelgelse av styreledere.

Verre er det at bare omtrent halvparten av styremedlemmene er fra egen helseregion. En av tre i styrene kommer fra andre helseregioner i landet. Slikt svekkes tilliten til at disse styrene skal tjene befolkninga innen vår helseregion. Demokratiet forutsetter at folk har mulighet til å ta kontakt med de som styrer. Når styrerepresentantene er fremmede for befolkninga, blir denne påvirkningsmuligheten borte.

To av styrelederne, de to fra helseforetakene UNN og Nordlandssykehuset, har band til stiftelsen Diakonhjemmet. Vi ønsker offentlig ansvar for helsestellet, ikke som i de katolske land at det skal være kirka som får overlatt ansvaret for nødlidende og trengende.

En må kunne stille spørsmål til utvelgelsen av styremedlemmene i helseforetakene. Hva er årsaken til at de skal hentes utenfra regionen og fra næringslivet? Av de to største helseforetakene i Helse Nord, UNN og Nordlandssykehuset, er det hele 10 styremedlemmer med private interesser i aksjeselskap, og det er flertallet av de oppnevnte medlemmene i disse styrene.

Helsepolitikken i dag rammes av en storstilt privatisering. Vi står i fare for at det bygges opp en privat helsetjenestenæring der de som har god økonomi kan kjøpe seg fram i helsekø eller skaffe seg forsikringer som hjelper dem til det. Nedbygging av den offentlige helsevesen legger opp til markedsstyrte helsetjenester. Det er betenkelig at helsevesenet ikke en gang har de samme restriksjonene som vikarbyråene i byggebransjen har. Flere og flere private helseselskaper har fått sugerør inn i velferdskassa vår.

Det er bra at de ansatte sjøl velger sine ansatte-representanter i styrene. De tillitsvalgte må være klar over at denne kampen blir å skjerpe seg nå når vi ser sammensettinga av styrene. Den kampen må ikke bare overlates til fagbevegelsen. Lokalpolitikerne både i kommunestyrene og i fylkestinget må følge med og engasjere seg i hvordan vi organiserer spesialisthelsetjenesten framover. Politikerne må ta ansvar for helheten i vår velferdsstat. Foretaksmodellen må avvikles.

Frode Bygdnes,

tidligere fylkespolitiker